

VLADO GRYBO LYRINIS HEROJUS

Rytis TRIMONIS

Atlaikiusi savo brandumo išbandymą Didžiojo Tėvynės karo frontuose, jauna lietuvių tarybinė poezija žengė į pirmąsias pozicijas kovoje dėl socializmo pergalės Lietuvoje. Šiuo sudėtingu krašto atstatymo ir įtemptos klasių kovos metu joje suskambo jauno, talentingo poeto Vlodo Grybo lyrika, palikusi ryškų pėdsaką mūsų poezijoje ir, apskritai, tarybinėje lietuvių literatūroje. Šioje lyrikoje atsiskleidė gyvenime vykstančių kolizijų formuojamas ir brandinamas žmogaus asmenybės turinys, apibūdinęs V. Grybo lyrinio herojaus charakterį.

Lyrinio herojaus sąvoka, tarybiniame literatūros moksle buvusi ilgalaikių diskusijų objektu¹, daugelio literatūros tyrinėtojų nuomone, iš esmės reiškianti poeto paveikslą lyrikoje, vienokiu ar kitokiu laipsniu susijusį su pačia kūrėjo asmenybe. Antai teigiama, kad poezijoje kalbėti apie lyrinį herojų prasminga tada, kai ji įgyjanti kokius pastovius biografinius, psichologinius, siužetinius bruožus². Lyrinis herojus įkūnijąs savyje ir idėjinį-estetinį poeto idealą, jo poziciją gyvenime, gyvenime vykstančių procesų žinojimą ir supratimą, jo charakterio evoliuciją. Lyriniame herojuje atsiskleidžianti poeto asmenybė, jo, kaip žmogaus, individualybė, savas jausmų, pergyvenimų ir minčių pasaulis, o lyrinio herojaus evoliucijos pobūdis padedąs nušviesti ir menininko idėjinės-kūrybinės evoliucijos pobūdį³. „Meninė išmonė“, kuri akivaizdžiai sutinkama poeto kūrybiniame darbe, pasireiškianti vaizduojant aplinkybes, bet ne kuriant charakterį; šis charakteris jau esąs susiformavęs gyvenime, turįs savo įsitikinimus, gyvenimiškojo patyrimo padiktuotas mintis bei jausmus⁴.

¹ Зг. К. Чистов, О лирическом герое в поэзии, «На рубеже», Петрозаводск, 1953, № 8; М. Теплинский, О поэте в лирических стихах, *ten pat*, № 10; М. Тарасов, Что же такое лирический герой, *ten pat*, № 10; В. Любовец, В. Гольдштейн, Кто же прав? *ten pat*, № 12; Д. Максимов, Образ поэта в лирическом творчестве, *ten pat*, 1954, № 6; В. Назаренко, О так называемом «лирическом герое», «Звезда» Москва—Ленинград, 1953, №10; Д. Дымшиц, О характере в лирике, «Звезда», Москва—Ленинград, 1954, №10; Л. Тимофеев, Биография поэта и лирическое «я», «Литературная газета», 3.X.1963 ir kt.

² Л. Гинзбург, О лирике, Москва—Ленинград, 1964, p. 160.

³ А. Михайлов, Лирика сердца и разума, Москва, 1965, p. 65.

⁴ В. Назаренко, О так называемом «лирическом герое», «Звезда», Москва—Ленинград, 1953, № 10, p. 167.

Vlado Grybo lyrinio herojaus neįmanoma atsieti nuo pačios kūrėjo, kaip žmogaus ir poeto, asmenybės. Nesistengiant išsamiau nušviesti poeto biografijos faktų, pravartu akcentuoti tuos jo gyvenimo ir charakterio bruožus, kurie formavo kūrėjo pasaulėžiūrą, sąlygojo jo poetinę individualybę. Tai būtina ne vien dėl to, kad Vlado Grybo lyrinis herojus itin organiškai susijęs su poeto asmenybe ir tiesiog neįmanoma jį traktuoti kaip „personažą“, visada tam tikru laipsniu atitolintą nuo autoriaus, nors jį ir atspindintį⁵. Tai reikalinga ir todėl, kad apie šį talentingą poetą, išreiškusį sudėtingo ir įtempto laikmečio gyvenimą, tėra periodikoje išsklaidyti jo bendraamžių ir draugų atsiminimai, atspindintys vieną ar kitą Vlado Grybo — žmogaus ir kūrėjo — portreto štrichą.

V. Grybo kūrybinė biografija, ištisai telpanti pirmojo pokarinio dešimtmečio laiko rėmuose (nuo meninių požiūriu silpnų poetinių bandymų, datuotų 1944 m., iki jo talento suklestėjimo, kurį nutraukė mirtis 1954 m.), — būdinga istorinių aplinkybių išugdytos tarybinio jaunimo kartos biografija. Įstojęs į komjaunimą įnirtingiausiu klasių kovos Lietuvoje metu, V. Grybas paskyrė savo energiją organizaciniam komjaunimo darbui, idėjiškai telkė jaunimą į aktyvių kovotojų dėl Tarybų Lietuvos suklestėjimo gretas. Būsimasis poetas pats brendo ir grūdinosi klasių kovoje, kai Lietuvos kaime siautėjo nacionalistiniai banditai. „Ir, gal būt, kaip tik tada, tomis, klaidiomis dienomis ir naktimis jaunutis Vladas gavo pirmąsias savo charakterio traumas, gal būt, kaip tik tada jo balse gimė tos dramatiškos, lūžinėjančios gaidelės, kurios vėliau taip jaudindavo jį artimiau pažinusius draugus“, — rašo poetas A. Jonynas⁶. Pasirinkęs savo ginklu poeto žodį, V. Grybas į poeziją pirmiausia žiūrėjo kaip į ginklą kovoti su klasiniu priešu. Ateidamas į literatūrą, jis jau buvo subrendęs kaip kovotojas, karštas, nepripažįstą jokių kompromisų tarybinis patriotas su sava biografija ir nelengvu, kampuotu, bet savitu ir nepakartojamu charakteriu⁷. „Aš gerai prisimenu jį, — rašė P. Keidošius, — aukštą, tiesų, dailaus valingo profilio. Prisimenu jį, skaitantį eilėraščius. Ramiai, lėtai šaudantį žodžių apkabomis. Jį ne visada sutikdavo atviru ir linksmu veidu. Bet jis, jei buvo verta, mokėjo atrakinti širdis ir nugiedrinti veidus“⁸. Tarsi papildydamas šias prisiminimų eilutes, B. Mackevičius pažymi V. Grybo nuoširdumą: „Grybas buvo jaunas pačia geriausia to žodžio prasme. Tai žmogus, kuris galėjo lydėti pirmą kartą į Vilnių atvykusį kaimietį per visą miestą iki tolimiausios krantinės, tai žmogus, kuris galėjo duoti antausį bet kam, kas drįstų nors vienu žodžiu blogai atsiliepti apie Tarybas“⁹.

⁵ Л. Гинзбург, О лирике, Москва—Ленинград, 1964, p. 208.

⁶ A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 140.

⁷ A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 140—141.

⁸ P. Keidošius, Žaibu sušvitęs, „Vakarinės naujienos“, 1967.1.5.

⁹ B. Mackevičius. Jo eilutės kaunasi už mus, „Komjaunimo tiesa“, 1967.1.6.

V. Grybo kelias į literatūrą nebuvo lengvas. Poetas sunkiai ir skausmingai ieškojo formos, kuria galėtų išreikšti savo, kaip menininko, individualybę. Jo sieloje skambėjęs „aštrus, lūžtantis ritmas, primenąs trumpas automato serijas“, negalėjo įsisprausti į paprastą ketureilį¹⁰. Ir tai, kad poetas pasirinko laužytą eilutę, kapotą frazę, dinamišką, tvinkčiojantį sakinio pulsavimą, nebuvo nekūrybingo sekimo V. Majakovskiu ir V. Montvila rezultatas, o paties V. Grybo charakterį atitinkančios formos suradimas¹¹.

Pradėjęs poeto kelią, V. Grybas atsidavė kūrybai visa savo energija ir aistra. Jis skubėjo atsiliepti į kiekvieną visuomeninio gyvenimo įvykį, jo eilėraščiais mirgėte mirgėjo periodinė spauda, 1949–1952 m. laikotarpiu poetas išleido 3 eilėraščių rinkinius. Ne visi kūriniai, skelbti šiuose rinkiniuose, pajėgūs išlaikyti laiko išbandymą. Daugelis jo eilėraščių nesklاندumų, meninių trūkumų aiškintini poeto skubotumu žengti pirmosiose, atakuojančiose eilėse, o tai, be abejo, neeilinės svarbos faktas, prisimenant, jog minėtu pokario laikotarpiu nemaža žinomų rašytojų ir poetų ilgai neapsisprendė, svyravo, prieš pasirinkdami savo poziciją gyvenime. Antra vertus, V. Grybo kūryboje tam tikra dalimi atsispindėjo būdinga minėtam laikotarpiui tikrovės gražinimo tendencija, kuri, kaip pastebėjo D. Judelevičius, išugdė netikėtą prieštaravimą — „aistringas idiliškumo priešas pats ėmė tapyti idiliškus vaizdelius“¹².

Tačiau tai anaipatol neduoda pagrindo neigti ryškaus ir savaimingo V. Grybo vaidmens lietuvių tarybinės lyrikos istorijoje, o tik patvirtina neatsiejamą poeto ryšį su savo laikmečio visuomenės gyvenimu, tokį organišką, kaip organiškai siejosi paties poeto asmenybė su jo lyrika.

V. Grybo lyrinis herojus, atsiskleidžiąs jau pirmajame poeto eilėraščių rinkinyje „Tiesiu taikymu“ (1949 m.), iš esmės koncentruoja savyje tas ypatybes, kurios apibūdina jo charakterį visoje poeto kūryboje. Tai — kupinas jaunatviškos energijos ir veržlumo žmogus, aktyvus, kovingas socializmo idėjų propaguotojas, visa savo esme pasinėręs į ateities kūrimo darbų sukūrį. Jam būdingas stiprus pilietinės pareigos ir atsakomybės supratimas, didelis reiklumas, vertinant savo darbus, mintis ir jausmus visuomenės idealų sąlygojamais kriterijais. Socializmo kūrimas Lietuvoje pokario metais aštrių klasinių mūsų sąlygomis, kai visose gyvenimo sferose — ekonomikoje, ideologijoje, moralėje — vyko revoliuciniai lūžiai, senų pažiūrų ir idealų keitimas naujais, reikalavo tiesioginio, be kompromisų ir išlygų, požiūrio į šiuos idealus, į praeitį ir dabartį. Kaip matėme, V. Grybo asmenybė formavosi tose sąlygose, todėl poeto pasaulėžiūra ir jo charakteris na-

¹⁰ J. Macevičius, Jo posmai liks gyvi, „Pergalė“, 1958, Nr. 8, p. 144–145.

¹¹ Zr. A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 143; B. Ragutis, Pirmyn draugą Gyvenimą! „Tiesa“, 1958.IV.24.

¹² D. Judelevičius, Vaikinas iš priešakinės linijos, „Literatūra ir menas“, 1967.I.7.

tūraliai, dėsningai tapo jo lyrinio herojaus mąstymo ir veiklos pagrindu. V. Grybo lyrinis herojus kalbasi su gyvenimu, su audringuoju laikmečiu principiniais klausimais, suprasdamas, kad svarbu ne tai, „kiek posmų išvagojai apie gėles“ arba „kiek suskaitei žvaigždelių ant dangaus“, tuo tarsi tikrindamas pats save:

*...gal tavo dienos smulkmenose susipynė,
o ateitis didinga čia ateis!*

„Ateitį garbingai pasitiksime“, p. 13¹³

Griežtas reiklumas sau duoda lyriniam herojui teisę priminti kiekvienam visuomenės nariui jo pilietinę pareigą, kuriant Tarybų Lietuvą:

*Jei tu artojas, garbink žemę gryną,—
lai kviečio varpa su tavim dainuos.
Jei darbininkas, —
aikštę plyną
namais užsėki miestuose gimtuos.*

„Ateitį garbingai pasitiksime“, p. 14

Prabilęs retoriniu kreipiniu į darbo žmogų, V. Grybas pereina prie agitacinių lozungų, aistringos publicistinės deklaracijos, vėliau tapusios raiškiausia lyrinio herojaus minčių reiškimo forma¹⁴, charakterizuojančia ir poeto kūrybos stilių¹⁵. Ši deklaratyvi-lozunginė minčių reiškimo forma vystosi ir bręsta kartu su lyrinio herojaus augimu ir kūrybine poeto evoliucija meninio meistriškumo kryptimi. Jos emocinė įtampa, įtaigumas ir aistra priklauso nuo lyrinio herojaus jausmo koncentracijos. Agituodamas darbo žmones atiduoti jėgas tarybinės santvarkos įtvirtinimui, V. Grybo lyrinis herojus ne visada prabyla visa savo jausmo jėga (eilėraščiai „Sveikinimas raudonajai gurguolei“, „Ant Nemuno“, „Statybininkų brigados žodis“). Tačiau jo emocinė įtampa auga ir balsas griežtėja, susidūrus su „praeities tvaiku“ — abejingumu ir nepasitikėjimu tarybine santvarka:

¹³ Eilėraščiai, kur nenurodytas rinkinys, kuriame jie buvo skelbti, cituojami pagal pilniausią V. Grybo poezijos rinkinį „Pirmyn draugą Gyvenimą!“, Vilnius, 1958 m. Šiuo atveju nurodomas tik knygos puslapis.

¹⁴ Kalbėdami apie lyrinį herojų, jį suprantame ne tik pasakojantį apie save, bet į šią sąvoką jungiame taip pat jo požiūrį į eilėraštyje vaizduojamus gyvenimo reiškinius, jo kalbos savitumą, tam tikrą intonacijos ir kalbos manieros individualybę, t. y. tas priemones, kuriomis kuriamas konkretus žmogaus, kalbančio eilėmis, paveikslas (žr. B. Назаренко, О так называемом «лирическом репее», p. 168).

¹⁵ Žr. V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 166; A. Jonynas, Vladas Grybas, „Literatūra ir menas“, 1956.VI.23. B. Raguotis, Pirmyn draugą Gyvenimą! „Tiesa“, 1958.IV.24.

*Reik likimą imti
Už vadžių,
o ne krūpčiot
naktį
bailiai...*

„Svyruojančiam“ (rink. „Priesaika“
Vilnius, 1950, p. 117)

Dar kovingiau ir taikliau aistringa deklaracija muša aiškų priešą, tapdama lakoniškai aštrių „eilėraščio šūviu“. Tokiu „šūviu“ savo metu V. Montvila šaudė į buržuaziją. Būdinga, kad ir V. Grybas eilėrašty, nukreiptą prieš prisitaikėlius, pavadino „Šūvis į palaižūną“. Užimdamas kovotojo poziciją, V. Grybo lyrinis herojus gyvena atakos nuotaika, kuri buvo „pagrindinis V. Grybo dvasinis nusiteikimas“¹⁶. Tai matyti ir iš eilėraščių pavadinimų („Tiesiu taikymu“, „Šūvis į palaižūną“). Revoliucinis budrumas mobilizuoja lyrinio herojaus jėgas, valią į kovinę parengtį:

*Aštrinki
vyzdžius akių —
Niekšams
nepralįsti!
Trenk
tiesos smūgiu sunkiu
Nacionalistą!*

„Žengia Spalio riteris“, p. 153

Tvirtai tikėdamas naujųjų idealų pergale ir jų įtvirtinimu tikrovėje, herojus „neša rūstų, kietą“ sprendimą naujojo gyvenimo priešams, persunktą neapykantos ir pasmerkimo patosu:

*Mirties agonijoj savoį
gedėk, priešė
pastėręs, —
jaunos respublikos danguj
komunos
žvaigždės
žėri!*

„Tiesiu taikymu“, p. 25

Sis patosas, praskambas ir vėlesniuose poeto kūriniuose (eilėraščiai „Juos atstūmė manoji liaudis“, „Karui — mirtis!“, „Juodoji diplomatija“), nors ne visur pakankamai meniškai išreikštas, yra sudėtinis socializmo idealų teigimo ir įtvirtinimo bruožas.

¹⁶ Zr. V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 164.

V. Grybo lyrinio herojaus asmenyje itin glaudžiai susipina asmeniniai ir visuomeniniai interesai. Nelengva būtų išskirti jo sąlyčio su visuomene ir epocha momentus, kaip tai dažnai pastebima literatūroje ir, skyrium imant, poezijoje, kalbant apie kūrėjo santykį su aplinka, — V. Grybo lyrinis herojus visa savo esybe suaugęs su liaudimi.

Komunistą

pagimdo

liaudis, —

„Komunistų žygiai nemiršta“, p. 95

yra pareiškęs poetas, kalbėdamas apie fašistinių budelių sušaudytus keturis liaudies sūnus, ir šie žodžiai tinka jo lyrinio herojaus genezei apibūdinti. V. Grybo gyvenimo kelias, vedęs jį iš komjaunimo gretų į komunistų partiją, ne kartą akcentuojamas eilėraščiuose, ir tai tampa jo lyrinio herojaus biografijos dalimi. Viena pirmųjų eilėraščių šia tema — „Laiškas motinai“, — pereidamas nuo subtiliai švelnaus kreipinio į motiną prie pasididžiavimo skambančios idėjinų pozicijų deklaracijos, apsprendžiančios iškilmingą „Laiško motinai“ intonaciją, lyrinis herojus susieja sąvokas „aš“ ir „mes“ į vientisą junginį:

Mes pasirinkom likimą:

mano garbė

ir jaunystė mana —

Lenino komjaunimas!

„Laiškas motinai“, p. 26

Šis asmeninių ir visuomeninių tikslų vieningumas dar ryškesnis V. Grybo eilėraščiuose komjaunimo tema, kur individualų lyrinio herojaus paveikslą pakeičia abstrahuotas jaunimo, poeto kartos paveikslas („Tu pakilai su partija“, „Kovotojams“, „Įsakė partija“, „Su komjaunimo vėliava“, „Jaunoji Lenino gvardija“). Tiesa, meninio įtaigumo požiūriu¹⁷ šie eilėraščiai, mūsų nuomone, neturi tokios emocinio poveikio jėgos, kaip tie, kuriuose poetas kalba paties lyrinio herojaus lūpomis, reikšdamas jo susijaudini-

¹⁷ Pažymėtina, kad kritika nevienodai vertino V. Grybo eilėraščius komjaunimo tema. Pavyzdžiui, A. Zukauskas laikė, kad eilėraščiai „Įsakė partija“, „Priesaika“, „Komjaunimo gretoms“, „Komjaunuolė“ — vieni geriausių lietuvių literatūroje (žr. A. Жук а у с к а с, Книги молодых поэтов, „Советская Литва“, 10.IX.1949). T. Tilvytis prie paminėtų eilėraščių prijungė ir eilėraštį „Tu pakilai su partija“ (žr. T. Tilvytis, Sviesi jaunatvė, „Tiesa“, 1949.VIII.13). V. Kubilius eilėraščius „Tu pakilai su partija“ ir „Komjaunuolė“ laikė kūrybinės poeto nesėkmės pavyzdžiais (žr. V. Kubilius, Kovingos poezijos keliu, „Pergalė“, 1950, Nr. 11, p. 110); panašiai jis vertino eilėraštį „Jaunoji Lenino gvardija“ (žr. V. Kubilius, Poetinis sustingimas, „Pergalė“, 1954, Nr. 1, p. 105) ir vėliau sukurtą „Kaip grūdinosi plienas“ (ten pat, p. 103), apie kurį teigiamai atsiliepė J. Lankutis (žr. J. Lankutis, Kelti poetinį meistriskumą, „Literatūra ir menas“, 1953.IV.5). Mums priminiausias atrodo V. Kubiliaus vertinimas.

iną ir džiaugsmo antplūdį, pasirinkus komunisto kelią („Komjaunimo gretoms“, iš dalies „Priesaika“ iš rink. „Tiesiu taikymu“). Toks jo eilėraštis, kaip „Komjaunimo gretoms“, idėjinio nuoseklumo ir tvirtumo koncentracija išskirtinai skamba V. Grybo lyrikoje. Jame dar kartą akivaizdžiai atsiskleidžia lyrinio herojaus santūrus, tiesus ir kovingas charakteris, pagrindinė jo gyvenimo linija:

— *Stiprėkite ir aukit,*
gretos gausios!
Su sąžine šviesia jus palieku, —
aš dar kiekiau už Lietuvos jaunystę kausiuos,
išaugęs
partiniu bolševiku.

„Komjaunimo gretoms“, p. 36

Su būdingu V. Grybo lyriniam herojui kritiškumu jis vėliau ne kartą analizuoja save, tikrina pasirinktą gyvenimo liniją ir savo, komunisto, poziciją „rytojaus priešakinėse“. Garbinga kovotojo pareiga jam buvo „svarbiau už dainą, už namų ramybę“. Šios savikontrolės kriterijumi yra asmeninių siekių suderinimas su liaudies ir komunistų partijos interesais. Ne pasaulėžiūros ar idėjinio tvirtumo problemos kėlė nerimą poetui: jo lyrinio herojaus jausmai ir sąžinė tyri, „lyg šaltinio spindintis vanduo“, ir todėl nedvejodamas jis gali pasakyti:

Tegul Tėvynę
Ainiai pasiklausia,
Ar jai save gailėjom atiduot.

„Naujieji metai su mumis!“ (rink. „Priesaika“, p. 84)

Partijos nario bilietas — tai lyrinio herojaus sąžinė, jis „patvariais ryšiais“ sujungtas su širdimi. Jį jaudina klausimas, ar asmeninis indėlis į socializmo statybą tolygus gyvenimo, liaudies ir partijos reikalavimams, ar „didžiajam žygy siela neaprimo“, „kaujantis su priešu, ar akis budri“. Šis vidinis lyrinio herojaus pergyvenimas, stimuliuojąs jo energiją, išreiškiamas kategoriškai skambančiu imperatyvu:

Postą, kad ir krisdams,
Saugoti turi tu.
Nusileisti
priešui niekad negali!

„Išeinu su saule“, p. 165

Dialektinis prieštaravimas asmenybės ir visuomenės interesų santykių plotmėje V. Grybo kūryboje pasireiškia per lyrinio herojaus viduje vykstančią priešybių kovą tarp įsisąmoninto visuomeninės veiklos supratimo ir subjektyvių galimybių maksimaliai pateisinti visuomenės reikalavimus. Ši kova teikia jam jėgų veržliau eiti su liaudimi, komunistų partija į naujus ateities šturmo barus.

Kas dar praeitį vilks susikrimtę,

Miesčionizmo

kąsneliais

penimę?!

Nuoširdžiai reik už rankų paimti

Ir — į priekį

draugą

Gyvenimą! —

„Pirmyn draugą Gyvenimą!“, p. 73

pareiškia V. Grybas, ir tai yra jo lyrinio herojaus idealų sujungimo su tarybinio gyvenimo tikrove išraiška. V. Grybo lyrinis herojus pasineria į karo sugriautų miestų atstatymo darbus, savo sąžinės balso liepiamas („Vilnius“). Sostinės ir uostamiesčio darbų ritmo pajautimas jo sąmonėje asocijuojasi su lietuvių liaudies kova dėl Vilniaus ir Klaipėdos:

Mes jaunystę aukojome brangią,

kad žydėtum,

gėlė nemari.

„Klaipėdai“ (rink. „Tiesiu taikymu“, Vilnius, 1949, p. 15)

Istorinis šios kovos įprasminimas ugdo aktyvumą ir ryžtą, nors reikia pasakyti, jog šie teigiami bruožai priblęsta dėl konkrečios gyvenimo medžiagos ir realistinių vaizdų stokos eilėraštyje — dažnai čia skamba labai apibendrintos frazės („triūsio valingojo sriautas tau jaunystę grąžina ir vėl“, „įsilieja širdin darbo ritmas“, „ryžtingas tarybinis būdas vainikuos tave laime tikra“ — eil. „Klaipėdai“, „didingas triūsas, darbo rankų turtas nuo tavo veido degėsius nuvalė“, „jo laimę kala, partijos pakviestas, ir mokslo vyras, ir grindikas“ — eil. „Vilnius“). Metaforiški išsireiškimai, užuot teikę daugiau vaizdingumo, šiais atvejais yra abstraktūs, dar labiau sunarplioją lyrinio herojaus mintis, apsunkinę konkretaus jo santykio su gyvenimo tikrove pajautimą. Daugiažodiškumas, minties abstraktumas, stiprindami patetiką ir paviršutinišką tikrovės poetizavimą, tuo pačiu sumažina emociingumą ir meninį eilėraščių įtaigumą¹⁸.

¹⁸ Savo metu kritika pažymėjo konkretumo ir vaizdingumo stoką kai kuriuose V. Grybo rinkinio „Tiesiu taikymu“ eilėraščiuose kaip meninį jų trūkumą (žr. Tiesiu taikymu, „Komjaunimo tiesa“, 1949.VIII.3; V. Kubilius, Kovingos poezijos keliu, „Pergalė“, 1950, Nr. 11, p. 116).

Žymiai raiškiau prabyla lyrinis herojus apie gyvenimo pažangą kaime. Jis mato ne tik poslinkius, atsiradusius pačioje kaimo buityje (skaitykla, traktoriai, kolektyviniai laukai), bet ir išaugusį valstiečio šeiminingiškumą jausmą. Didžiuodamasis kolektyviniais laukais, valstietis „susimąstęs dės-to pamažu“ apie įvykusias permainas ir tuo sužadina lyrinio herojaus džiaugsmo emocijas:

*Pagauna širdį tas jo džiaugsmas doras —
plačiau ir pats galvoji ir matai.
Ir išbučiuoti jį
šiandieną noris,
paspausti ranką darbščiąją kietai...*

„Naujas šeiminingas“, p. 38

Kupini optimizmo ir džiūgavimo, kad pasiektas istorinis lūžis — revoliucija Lietuvos kaime, — lyrinio herojaus jausmai liejasi nesulaikoma banga, tarsi tas pavasaris, kuris „žemėn atūžęs, nebesutelpa rėžiuos senuos“ („Pavasaris tėviškėje“). V. Grybo intonacijoje pinasi retoriniai šūkiai ir klausimai, atitinką herojaus dvasinę būseną:

Lietuva,

Lietuva,

laimės krašte!

Kolektyvine žeme jauna!

Ką mums šiandien brangesnio surasti

už tavas atgimimo dienas?!

„Pavasaris tėviškėje“ (rink. „Tiesiu taikymu“, p. 38)

Ši charakterizuojanti lyrinį herojų nuotaiką, atskleisdama jo, patrioto komunisto, vidinių išgyvenimų pasaulį, dar labiau tvirtėja skirtame LKP(b) VI-jam suvažiavimui eilėraštyje „Priesaika“, kurio vardu pavadintas ir rinkinys. Lyrinio herojaus patriotizmo koncepcija eilėraštyje išreiškiama jau pirmosiomis eilutėmis. Lietuva, jo supratimu, — tai gamta („klonai, Nemuno versmė, dangaus žydrumas žavimas“), liaudis („žmonės darbo laukuose“) ir idėjinis jos veiklos kryptingumas („partijos vadovavimas liaudies žygiuos visuose“). Aistringais revoliuciniais šūkais prabilęs į liaudį kaip partijos idėjų skelbėjas, suvažiavimas, „mūsų sąžinės įsakymu sužibęs“, — anot poeto, — „kiekvieno bolševiko pulsu plaka“. Ir jo eilių lyrinis herojus jaučia šį gyvenimo pulsą, degdamas troškimu kartu su partija vykdyti kolektyvizacijos uždavinius. Piešdamas pačią kolektyvizacijos eigą, V. Grybas talpia ir glaustais sakiniais kuria meniškai reljefišką laikmečio panoramą, panaudodamas originalias poetines priemones — palyginimus, personifikacijas, metaforas, hiperboles, metonimijas, dažnai tarpusavyje susipynusias, tačiau anaip tol nekomplikuojančias emocinio ir prasminio tikrovės vaizdų suvokimo („buvę tykūs lyrikai — gojai mokos traktorių maršo

guyiai“, „valstiečio mintis išbujojo, tartum aukšto derliaus javai“, „veidu laimėn kaimai surikiuoti“). Kolektyvizaciją V. Grybas vertina kaip lemtingą mūsų už ateitį, dėl to kariškai kovingą ir lakoniškai raiškų žodį jis dažnai akcentuoja palyginimais su frontu („pasikels sekretorius pirmasis, tartum vadas fronto ugnį“, „patikrinome vakar sėjamasias, kaip tanką tikrindavau, būdamas karys“). Turtingą lyrinio herojaus jausmų amplitudę, kur džiaugsmas jungiasi su nuostaba, susijaudinimas su ramumu, reiškia retoriniai kreipiniai, klausimai, šūkiai, kalbantis su žeme, žmonėmis ir epocha.

*Jei tenai (prie Nemuno ir Aukštaičiuos. — R. T.) tavo mintys nevaikščios,
Kuo gyvensi,*

didžiuosies — kuo tu?!,—

„Priesaika“, p. 54

klausia lyrinis herojus visus ir kartu pats save, kaip visais svarbiausiais gyvenimo momentais.

Ar tai tu, režiais lopyta žeme,

Buržujų plakta,

teriota? —

„Priesaika“, p. 55

stebisi jis, neatpažindamas žemės, kurioje dabar „dangų tolyje remia javų okeano plotai“.

Darbo dūžiais

likimą

lemiamo,

Maršu,

krašte,

partijos vedamas! —

„Priesaika“, p. 58

girdimas didingas epochos žingsnis šiose plienų skambančiose eilutėse.

Būdamas istorinių įvykių dalyvis, V. Grybo lyrinis herojus skelbia pergalę prieš buožiją („Žygin“, „Kolūkio vardas“), apdainuoja vis labiau klesčintį lietuvišką kaimą, kurį jis myli „brangiau už vis“ todėl, kad šis kaimas tapo kolūkišku („Žygin!“). Optimistiniu gyvenimo teigimo patosu persunkti jo eilėraščiai „Į sėją“, „Naujosios duonos šventė“, „Mūs kolūkiai — laimės aruodai“. Su didžiausiu pakilimu lyrinis herojus kalba apie sėją, taip pat traktuodamas ją kaip mūsų dėl rytdienos:

Frontas abipus Nemuno.

Agronomą

siunčiam

žvalgybon.

*Žodžių bereikšmių
neminim,
Durtuvui —
plūgui žibant.*

„Viename fronte“, p. 166

Siame fronte „vienos narsos nepakanka“, reikia dėti pastangų, kad nebūtų atsiliekančių. Raginimu spartinti sėją lyrinis herojus tarsi koreguoja „kautynių“ barus.

Vis dėlto ir kolūkine tema, kuri poetui buvo itin artima ir kur jo lyrinis herojus kalbėjo visu balsu, V. Grybas parašė blankių eilėraščių („Kolūkiečių laiškas“, „Mūs kolūkiai — laimės aruodai“). Juose kovingumą nustelbia tikrovės dailinimas ir dirbtinis iškilingumas, o karštą lyrinio herojaus širdies plakimą — lėkštokas poetizavimas.

Kova dėl socializmo idealų įgyvendinimo Lietuvoje, subrandinusi poetą ir suformavusi jo lyrinio herojaus pilietinį-idėjinį veidą, tapo išeities pozicija visoms Tarybų šalį jaudinančioms problemoms spręsti. V. Grybo lyrinis herojus išeina į naujus kovos barus, aprėpia vis platesnius gyvenimo horizontus. Gyvenimiškuoju stimulu šio poetinio žvilgsnio platumui yra poeto kelionės „per taikos ir kūrybos šalį“. „Eilėraščiai apie Maskvą“, „XX amžiaus Don Kichotas“, „Maskva — taikos tvirtovė“, „Galingam gausme poeto dainų“ — tai šalies sostinėje gimusių minčių išraiška, dažnai tiesiog siejama su konkrečiu faktu („Svajonė mano! Štai jinai įvyko — rubino žvaigždės švyti prieš akis“ — eil. „Prie Kremliaus“, „Pačiupo eskalatorius už kojų ir neša...“ — eil. „Metro“, „Aš pirmąkart Maskvos Didžiajam Teatre“ — eil. „XX amžiaus Don Kichotas“, „Galingam gausme poeto dainų pėdsakais jo per Maskvą einu“ — eil. „Galingam gausme poeto dainų“ ir t. t.). Pradėdamas vystyti poetinę mintį nuo fakto konstatavimo, V. Grybas suteikia jam neeilinės svarbos akcentą, turintį idėjinę prasmę: Maskva lyriniam herojui yra ilgai jo puoselėtų svajonių realizacija, kelianti pasididžiavimo jausmą, akivaizdus tautų draugystės ir taikos siekimo simbolis. Dėl to pro gausius aprašomojo pobūdžio elementus prasiveržia įkvėptas, temperamentingas lyrinio herojaus žodis. Troškimą pažinti visą šalį jis pabrėžia savo kelionių metu gimusiuose posmuose:

*Aš
gyvenu,
kad kurčiau ir svajočiau,
Pažinčiau Šalį
lig toliausių pakraščių.*

„Soči“, p. 125

Šis pažinimo troškimas lyriniam herojui nėra paprastas turistinis smalsumas, įspūdžių ieškojimas. Tai, visų pirma, jo pasaulėžiūros, idėjinių prin-

cipų diktuojamas noras matyti vieningai siekiančią partijos nurodyto tikslo tarybinę liaudį, noras visos žmonijos akyse patvirtinti pasirinktos pozicijos istorinio laikmečio atžvilgiu tvirtumą. Šis pozicijos tvirtumo akcentas reiškiamas darbo žmogaus aukštinimu, iššūkiu priešams perfrazuotais V. Makovskio žodžiais:

— *Grasinkit,*

nirškit,

pavydėkite man —

Aš —

Tarybų Sąjungos pilietis!

„Galingam gausme poeto dainų“, p. 124

Aukštindamas tarybinio žmogaus vardą, poetas jį priešpastato užsienio „buržuajams“ tuo pačiu klasiniu aspektu, kaip socializmo statytojus Lietuvoje priešpastatė praeities liekanų gynėjams. Jo lyrinis herojus gyvybiškai jaučia ir vertina internacionalinę draugystės jėgą, tapusią lemtingu veiksmu mūsų visuomenėje. Tačiau kartu jis pabrėžia esąs lietuvis, ir meilę gimtajam Nemuno kraštui lydi lyrinį herojų, kur jis besilankytų. Nacionalinio išdidumo ir internacionalizmo junginys — charakteringas V. Grybo poezijos lyrinio herojaus pasaulėžiūros ir veiklos bruožas.

Norėčiau tau kaip dovaną atnešti

Kristalą Baltijos

Ankstyvą rytą,—

„Prie Juodosios jūros“, p. 128

sako jis jūrai, kurią „šviesiāja pavadint reikėtų“, sukeldamas asociacijas su žinomuoju S. Nėries „gintarėliu“ — Lietuvos simboliu. Tai akivaizdžiai sieja V. Grybo lyrinio herojaus mintis ir nuotaikas su konkrečiais tarybinėje lietuvių poezijoje susiformavusios žmogaus pasaulėjautos aspektais. Tautų draugystė apdainuojama daugelyje poeto kūrinių („Prie Juodosios jūros“, „Draugams“, „Vyšnios žydi“, „Lakštingala nemirusi“ ir kt.). Deja, kartais V. Grybui pritrūksta meninio spalvingumo šioms idėjoms reikšti. Tam tikras reportažiškumas, emocinio prado susilpnėjimas, perteikiant lyrinio herojaus išgyvenimų turinį, bendro pobūdžio deklaracijos („Eilėraščiai apie Maskvą“, „Maskva — taikos tvirtovė“, „Dvelkia naujojo derliaus palaima“, „Soči“, „Draugams“) trukdo poetui prabilti savitesniu balsu, neleidžia atsiskleisti tai „poetiškai gijai“, „kuri suteiktų viskam gyvybę ir judėjimą, viską suvienytų ir sulydytų...“¹⁹.

Pastarosios tematikos eilėraščiuose prasiplėtusi ir praturtėjusi V. Grybo lyrinio herojaus pasaulėjauta apsprendžia ir jo reakciją į jaudinančias visą

¹⁹ V. Kubilius, Poetinis sustingimas, „Pergalė“, 1954, Nr. 1, p. 104.

pasaulį karo ir taikos problemas. Taikos išsaugojimo svarbą nuolat primena netolimi praūžusio Didžiojo Tėvynės karo pėdsakai gyvenime ir jo atgarsiai žmonių sąmonėje. V. Grybo lyrinis herojus irgi suvokia taikos gynimo gyvybiškumą, remdamasis istorine patirtimi:

Tų laikų neišbraukt, neištrinti

Ir galingai šimtmečio rankai...

„Negrįš birželio 22-ji“ (rink. „Priesaika“, p. 135)

Kalbėdamas apie taikų tarybinės liaudies darbą („Karui — mirtis!“, „Jaunyste, paradan kilki!“), siedamas savo kartos idealus su tautų kova dėl taikos („Taikos keliai“, „Taikos festivalis“), lyrinis herojus rūsčiai smerkia karo kurstytojus, skelbia įniršio ir neapykantos persunktą nuosprendį jų atžvilgiu („Juodoji diplomatija“, „Mintys prie Černiachovskio paminklo“). Neapykanta karo kurstytojams išsilieja tai nesutvardomu paniekos pliūptelėjimu („XX amžiaus Don Kichotas“), tai smogiančiu prakeikimo žodžiu („Mintys prie Černiachovskio paminklo“), tai šaltesniu tonu, kuriame vyrauja aiškus įsitikinimas taikos jėgų pergale („Taikos keliai“, „Taikos festivalis“). V. Grybas su meile prabyla apie taikos gynėjus, kovojančius prieš kapitalistinę vergiją — P. Robsoną („Tvirta daina, kovos daina“) ir N. Hikmetą („Kova pralauš vergijos sienas“). Konkrečiu gyvenimo faktu pagrįstame siužetiniame eilėraštyje „Pasveikinimas“ poetas perteikia jaunos prancūzės susijaudinimą, kai, prasiveržusi pro policijos užtvaras, mergaitė paduoda baltą balandį tarybiniam atstovui. Neapykanta karo kurstytojams, simpatija ir karštas pritarimas taikos gynėjams išauga iš poeto meilės rytdienai, kurią sveikina krykščiąs vaikas ir kuria žmogus, įsakąs žydėti skverui („Taikos vardu“). Užimdamas aktyvią taikos gynėjo poziciją, V. Grybo lyrinis herojus pareiškia: „Darbas taiką nulems!“ („Mintys prie Černiachovskio paminklo“), tuo suteikdamas itin didelį svorį kūrybinio darbo vaidmeniui, ugdant visuomenės sąmoningumą ir susitelkimą.

Jeigu eilėraščiai taikos tema, praplėtę V. Grybo kūrybos tematiką, atskleidė dar vieną jo lyrinio herojaus santykio su savo laikmečio ir visuomenės problemomis aspektą, papildė jo, kaip piliečio-patrioto, internacionalisto, paveikslą, tai V. Grybo, kaip menininko, augimui apibūdinti jie, deja, mažai tegali pasitarnauti. Poetas šiais eilėraščiais tik rašė „gyvenimo meninį metraštį“²⁰, fotografavo įvykius, nors „tada tai buvo menas“²¹. Kaip meniniai kūriniai, daugelis šių eilėraščių neatlaikė laiko vertinimo (tai, beje, patvirtina faktas, jog į vėlesnius V. Grybo poezijos rinkinius — „Pirmyn draugą Gyvenimą!“, „Žemės atgimimo šventėje“ — iš aukščiau minėtų eilėraščių taikos tema pateko vos pora kūrinių).

²⁰ Zr. B. Raguotis, Pirmyn draugą Gyvenimą! „Tiesa“, 1958.IV.24.

²¹ Zr. B. Mackevičius, Jo cilutės kaunasi už mus, „Komjaunimo tiesa“, 1967.I.6.

V. Grybo lyrinis herojus, einąs liaudies žygio į komunizmą avangarde, reiškia pažangiausius liaudiškumo ir komunistinio partiškumo persunktus socialinius ir estetinius visuomenės idealus. Kalbėdami apie lyrinio herojaus pilietinę-partinę poziciją tikrovėje vykstančių procesų atžvilgiu, jau esame palietę vieną ryškiausių jo idealų — kovos idealą. Kova — tai ne tik paties lyrinio herojaus dvasinė būseną, jo aktyvumo šaltinis ir stimulus, bet ir estetiškai išreikštas gyvenimo grožio idealas. Ji taurina ir kilnina lyrinio herojaus mintis bei jausmus, tarnauja teisingumo ir gėrio įtvirtinimui tikrovėje. Kovoje taip pat atsiskleidžia kovojančios asmenybės humanistinių principų esmė, jų nuoseklumas ir aiškumas. Kadangi tai (nors truputį kitu aspektu) jau buvo aptariama, norėtusi kiek plačiau paanalizuoti glaudžiai sietiną su šiuo idealu — darbo idealą. Darbo poetizavimas ir išaukštinimas V. Grybo lyrikoje eina dviem kryptimis: per tiesioginę lyrinio herojaus požiūrio į darbą išraišką ir per atitolintus nuo jo asmenybės darbo žmonių paveikslus.

Lyrisinis herojus, traktuojąs darbą kaip laimę ir kovą, dega darbo aistra; nenustygs, girdėdamas „darbo džiaugsmo džiugesį“ („Vilnius“). Jam rodo, kad traktorių daina, nustelbusi tamsą, drebina kaimo padangę, skelbdama „šviesos rytojų“, šluodama nuo kelio praeities liekanas („Rytas“). Į šį rytojų kartu su visais atkakliai eina kuriantis ir kovojantis lyrinis herojus, nepripažįstąs nuovargio ir sunkumų:

*Nepalaužiamai
rytdienon kopiam —
Kaip drąsieji keleiviai
į kalnus.
Nesiskųsim, jei nugarą sofa,
Jei triūse
susiraižysim
delnus.
Pražygiuojančiai
kartai mūs
lemta
Meilę didelę
darbui
parodyt.*

„Trenkiam penkmečių maršus“, p. p. 71—72

Akcentuodamas meilę darbui, jis prabyla apibendrinta, aistringai uždegančia lozungine kalba, kurios pačioje intonacijoje ir ritmikoje skamba plieninė „žygdarbių lyrika“ („Pirmyn draugą Gyvenimą!“). Būdingas V. Grybui intonacijos, minties ir aistros vieningumas, daugiau ar mažiau jaučiamas ir kituose eilėraščiuose („Ten gera, kur esam mes!“, „Susitiko Volga—Donas!“), savitai įtvirtina socialinį-estetinį lyrinio herojaus darbo

idealą. V. Grybas stengiasi atskleisti ir pabrėžti būtent tuos bruožus darbo žmonių paveiksluose, kurie atitinka šį idealą. Būdingu socialistinio realizmo estetikai traktavimu, darbas poeto kūryboje vertinamas kaip individo vienybės su visuomene pagrindas ir prielaida vystyti visuomenei bei tobulėti ir augti žmogaus asmenybei. Jau pirmuosiuose eilėraščiuose („Ateitį garbingai pasitiksim“) pabrėždamas, kad mūsų laikais nėra nei balto, nei juodo, nei sunkaus darbo, V. Grybas su tokia pačia šiluma prabyla ir apie statybininkus („Statybininkų brigados žodis“), depo darbininkus („Darbo džiaugsmas“), valstiečius („Sveikinimas raudonajai gurguolei“), gatvių grindiką („Gatvių grindikas“), mokytoją („Mokytojai“) ir medicinos seserį („Mergaitė baltu chalatu“). Tiesa, V. Grybas, daugelyje kūrinių įvesdamas herojų darbo žmogų, neduoda meniškai raiškesnių detalių, charakterizuojančių šį herojų. V. Kubiliaus teigimu, kūrybinio kelio pradžioje poeto „talentas dar neturėjo gryo skambesio, jis tebeieškojo savo vagos. Poetas kukliai pabandė ir J. Macevičiaus kamerinę lyriką, bet kietose jo, kovotojo, rankose ji išėjo prasčiokiška, ir vėliau poetas niekad į ją negrįžo. Jis rimtai atsidėjo valstiečių, mokytojų, gailestingųjų sesučių ir kitų teigiamų tarybinių žmonių portretų tapybai. Bet V. Grybas neturėjo epiko duomenų, stigo šiuo metu jam ir lyrinio įsijautimo. Jo portretai, išskyrus „Gatvių grindiką“, nepasižymi vaizdiniu raiškumu“²². Nors ir stengęsis atidžiai stebėti žmogų, V. Grybas, V. Kubiliaus teigimu, nesukūręs ryškaus naujojo žmogaus portreto ir kituose eilėraščiuose²³. Iš esmės pritarant tam, kad naujo žmogaus paveikslas V. Grybo eilėraščiuose neretai blankokas, ką patvirtina ir vėlesnės V. Grybo kūrybos pavyzdžiai („Keltininkas“, „Skaityklos vedėja“, ciklo „Partijos valia“ eilėraščiai — „Meistras“, „Audėja“), mums atrodo abejotinas teigimas, kad poetas „rimtai atsidėjo“ „teigiamų tarybinių žmonių portretų tapybai“. V. Grybą, kaip dinamiško ir veržlaus temperamento žmogų, pirmiausia žavėjo ir traukė paties gyvenimo dinamika, atsiskleidžianti darbo ritme, poetiškoje jo kasdienybėje. Aktyvus jo lyrinio herojaus santykis su visais vykstančiais procesais, noras pasakyti savo žodį sąlygojo tai, kad, štrichais nužymėdamas žmonių portretų kontūrus, poetas teikė pirmenybę lyrinio herojaus minčių ir jausmų pasauliui. Šie portretai, mūsų nuomone, tėra tik priemonė lyrinio herojaus požiūriui į socialistinį darbą atskleisti kiek kitokiu aspektu, prabilti į liaudį ne epiško paveikslu įtaiga, o lyriko raginimu, kvietimu, agitacija. Todėl neatsitiktinai dažną šių eilėraščių V. Grybas užbaigia, kreipdamasis į savo herojų, betarpiškai vertindamas jo darbą („Mokytojai“, „Mergaitė baltu chalatu“, „Gatvių grindikas“). Žinoma, juo meniškiau piešiamas herojaus portretas, tuo didesnės įtaigos pasiekia ir poeto žodis savo amžininkams. Pavyzdžiui, eilėraštyje

²² V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 165—166; žr. V. Kubilius, Kovingos poezijos keliu, „Pergalė“, 1950, Nr. 11, p. 116.

²³ Žr. V. Kubilius, Kovingos poezijos keliu, „Pergalė“, 1950, Nr. 11, p. 116.

„Gatvių grindikas“²⁴ santūrus, reljefiškas paveikslas žmogaus, keliais nuėjusio grindiniu daugelį metrų, kad su meistro meile pasodintų „tarsi gėlę akmenį kieta“, pačia savo esme poetizuojąs darbą, sušildytas optimistiniu darbininko požiūriu į Vilniaus ateitį, visa savo meninės įtaigos galia priverčia nuskambėti ir lyrinio herojaus kreipimąsi:

*Ir jei tau kas nors pasakytų,
kad dirbant
jėgų nebeliko,
liepk tokiam į akis pažvelgt tu
atkaklaus miesto gatvių grindiko.*

„Gatvių grindikas“, p. 30

Ten, kur V. Grybui nepavyko pasiekti tokio eilėraštyje veikiančio herojaus raiškumo, jo bandymas iškelti darbo grožį ir prasmę išsiliejo negilia, aprašomąja poetizacija („Mergaitė baltu chalatu“, „Mokytojai“, „Keltininkas“, „Pas Nemuno žvejus“, „Skaityklos vedėja“). Antra vertus, reikia prisiminti ir tai, kad V. Grybo kūrybos laikotarpiu literatūrą ir meną veikė įsivyravusi ideologijoje pažiūra į žmogų kaip į visuomenės gamybinės veiklos „sraigtelį“, ir šios koncepcijos veikiama minėto laikotarpio literatūra reikiamai neįvertino žmogaus individualybės, nesukūrė pilnakraujiškos asmenybės. Nėra abejonės, kad tokia oficialiai pripažinta ir įtvirtinta pažiūra atsispindėjo ir kūrėjų pasaulėžiūroje, ir jų kūryboje. Jos poveikis V. Grybo kūrybai ypač vaizdžiai atsispindi eilėraščių cikle „Partijos valia“, kurį meniniu atžvilgiu kritika pagrįstai laiko V. Grybo kūrybos nesėkme²⁵. Darbo žmogus šiuose eilėraščiuose vaizduojamas kaip schematiškas „teigiamas herojus“, kurį charakterizuoja jo požiūris į gamybos plano vykdymo ir viršijimo uždavinius („Meistras“, „Audėja“).

Darbo, kaip socialinio ir estetinio lyrinio herojaus idealo, turinys, meniškai įtaigiai atskleistas, betarpiškai „dalyvaujant“ lyriniam herojui socializmo statybos baruose, taip pat tuose geriausiuose eilėraščiuose, kur lyrinis herojus šį idealą mato konkrečių visuomenės narių veikloje, tapo vienu svarbiausių kriterijų ir meno vaidmeniui socializme vertinti.

Požiūrį į meno ir kūrybos paskirtį V. Grybas išreiškė jau savo kūrybinio darbo pradžioje. Poeto „credo“ tuo metu suvaidino svarbų politinį-idėjinį vaidmenį, nes kultūros darbuotojų, visų pirma išaugusių senosios santvarkos sąlygomis, sąmonėje buvo gajos apolitiškos teorijos, teigiančios, kad

²⁴ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reta, bet simboliškai raiški gatvių grindiko profesija V. Grybo pasirinkta socialiniams-estetiniams idealams — darbo grožiui ir žmogaus veiklos prasmingumui — įkūnyti; savo metu gatvių grindiko paveikslu socialinį kovos idealą reiškė V. Montvila (žr. V. Montvila, Poemos apie gatvių grindiką. Raštai, t. I, 1956, p. 255—257).

²⁵ Zr. J. Lankutis, Kelti poetinį meistriškumą, „Literatūra ir menas“, 1953.IV.5; V. Kubilius, Poetinis sustingimas, „Pergalė“, 1954, Nr. 1, p. 105.

tikroji meno paskirtis tarnauti abstrakčiam, nesusijusiam su istorinėmis aplinkybėmis, ideologine kova ir politika, grožio ir gėrio idealui²⁶. Šią pažiūrą toleravo ir jai pritarė dalis inteligentijos ir jaunimo, veikiamo priešiškos Tarybų valdžiai ideologijos. Aštriu demaskuojančiu poeto-publicisto žodžiu V. Grybas parodė tiesioginį „nekaltos“ teorijos ryšį su klasinio priešo vykdoma diversija ir ginkluota kova prieš Tarybų valdžią:

*Na, o dabar,
kai jauna Lietuva
laisvės keliais
jau žengia,
dekadentizmo toks vadeiva
smurtą
melu pridengia.*

*Vakar valstietis,
niekšų užpultas,
vagoj pirmoj
sukniubo...
„Menas — tik menui“,—
taria „nekaltas“
sargas brazdžionių rūbo.*

„Menas priklauso liaudžiai“, p. 18

Apnuogindamas reakcingos, apolitiškos meno teorijos esmę ir ją negai-
lestingai sumušdamas, V. Grybas iškelia lenininę meno partiškumo koncep-
ciją, kurią jis nuosekliai įgyvendina savo kūrybinėje praktikoje: menas tar-
nauja liaudžiai. „Su pasitenkinimu reikia konstatuoti,— rašė J. Šimkus,—
kad jauno poeto estetiką kaip tik sudaro partinis literatūros principas, ryš-
kus susiinteresavimas tais klausimais ir tomis idėjomis, kurias teigia kom-
nizmo mokslas ir mūsų tarybinis gyvenimas“²⁷. Aktualus savo laikmečio
fone programiniu meno estetikos principų išdėstymu, minėtas V. Grybo ei-
lėraštis nepalieka tik literatūrinio gyvenimo faktų, o turi principinės reikš-
mės poeto pasaulėžiūros ir jo kūrybos dėsningumams atskleisti, menine
minčių reiškimo forma siejasi su tokiais jo politinės lyrikos pavyzdžiais,
kaip „Šūvis į palaižūną“, „Tiesiu taikymu“ (aistringa ir taikli deklaracija,
kondensuojanti minties krūvį, smogianti frazė ir ją atitinkanti ritminė
struktūra).

Prie kertinių meno estetikos principų, išreikštų eilėraštyje „Menas pri-
klauso liaudžiai“, V. Grybo lyrinis herojus ne kartą grįžta ir vėliau, daž-

²⁶ Žr. P. Cvirka, Ilgiau tylėti negalima, kn.: P. Cvirka, Raštai, t. 10, V., 1952, p. 315—322.

²⁷ J. Šimkus, Tvirtas, partinis žodis, „Literatūra ir menas“, 1949.VII.27. Beje, eilė-
raštyje „Menas priklauso liaudžiai“ kaip vieną geriausių vertino komjaunimo spauda (žr.
Tiesiu taikymu, „Komjaunimo tiesa“, 1949.VIII.3).

niausiai juos siedamas su revoliucijos tribūno V. Majakovskio vardu („Kak delatj stichi?“, „Galingam gausme poeto dainų“, „Majakovskis mano gimtinėje“). Principialiu Majakovskio klausimu, kaip kurti eilėraščius, lyrinis herojus reikalauja „mąstyti kiekvieną“:

— *Ar nukalei*
posmą —
ginklą ir prakalbą —
Spalio
žygio
kariams?!
Ar kaujasi žodis —
taiklamušis
Rimų fronto
tvirtam apkase?!

„Kak delatj stichi?“ p. 78

Vaizdinga prozopopėja („verkšleno poezija — senmergė užsidariusi, dekadansu pudruota, nyki“) išreiškdamas niekinantį požiūrį į dekadentinę poeziją, V. Grybo lyrinis herojus aukština kovingą, naująjį gyvenimą teigiančią ir įtvirtinančią lyriką. Šis diametraliai priešingų meno principų sugretinimas kontrasto būdu atitinka lyrinio herojaus brėžiamą kategorišką takoskyros liniją tarp senųjų ir naujųjų estetikos idealų. V. Grybo lyrinis herojus mene, kaip ir gyvenime, vykdo revoliuciją. Tuo jam itin imponuoja V. Majakovskis, „drąsiai išvartęs“ „dekadentų knygelkas lyriškas“, atitinančias miesčionio skonį. V. Grybo lyrinio herojaus pasaulejautai artima išdidi Aivazovskio tapybos stichija, atspindinti „audras ir gyvenimo didybę“ („Kūryba“). Ir jo lyriniam herojui

...reikia
dainos
galingos,
Kad
keltuvu širdies
ji būtų...

„Majakovskis mano gimtinėje“, p. 175

Aukšti ir kilnūs meno bei literatūros idealai socialistinėje visuomenėje suformuoja ir V. Grybo individualaus poetinio kelio linkmę. Jo lyrinis herojus supranta poezijos ir kūrėjo paskirtį kaip širdies diktuojamą troškimą skverbtis į gyvenimo sūkurį:

[sakė man
pati širdis prabilti...

„Kovingai“, p. 20

Jam nepriimtinas smulkių autoanalizės pobūdžio klausimų narpliojimas. nuošalyje nuo aplinkos įvykių, ir, gal būt, norėdamas tai ryškiau pabrėžti, šiek tiek stačiokiškai, supaprastindamas poezijos tikslus, jis sieja lyrikos ištakas su labai buitisku faktu:

*Netiesa,
kad gražios dainos gema
vienišos širdelės ilgesy.
Kai statyti pradedame namą,
mums diena ir darganoj šviesi!*

„Statybininkų brigados žodis“
(rink. „Tiesiu taikymu“, p. 11)

Panašiu aspektu poezijos ir gyvenimo ryšį V. Grybo lyrinis herojus reiškia ir eilėraščiuose „Vieno eilėraščio gimimas“, „Įkvėpimas“, kur paraleliškai sugretinama kūryba ir statybininkų darbas. Žinant V. Grybo pastangas atsiliepti į aktualijas, jo kūrybinį nerimą, kai

*Tavy —
eilėraštis,
O žodžiais
negali išreikšt,*

ištart,—

„Įkvėpimas“, p. 114

suprantamas jo pasiryžimas kurti naujas dainas, „nors ir krauju reikėtų jas rašyt“ („Įkvėpimas“). Tačiau lyrinio herojaus noras „įtempti“ savo kūrybines jėgas, stebint statybininkų fizinių jėgų įtampą, mūsų nuomone, šiek tiek supaprastina kūrybos proceso esmę.

Minėtų eilėraščių meninis nušlifavimas nepakankamas: yra daugiažodiskumo, ištęstumo, įmantrių frazių, silpninančių poeto žodžių įtaigą, atidengiančių silpnėsnes minėtų kūrinių puses. Vienpusiškas poezijos ryšio su gyvenimu parodymas minėtuose eilėraščiuose aiškintinas ir aplinkybių poveikiu: vykdant aštrų ideologinį puolimą prieš reakcingas meno izoliavimo nuo visuomenės gyvenimo ir klasių kovos koncepcijas, buvo vienpusiškai keliama utilitariniai meno paskirties uždaviniai (pakanka prisiminti griežtą poezijos skirstymą į politinę ir intymiąją lyriką, pastarąją laikant neatitinkančia epochos dvasios)²⁸.

Tačiau V. Grybo lyrikoje iš esmės skambėjo akcentuotas lyrinio herojaus požiūris į kilnią lyrikos paskirtį. Reiklumas sau, kurį jau esame minėję

²⁸ Apie siaurai suprastą poezijos kovingumo kriterijų, klaidinusi jaunuosius to meto poetus ir neskatinusi giliau susimąstyti dėl poezijos specifikos ir poetinio meistriškumo klausimų, tuo padariusį skriaudų minėto laikotarpio poezijai, rašo A. Jonynas (žr. A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 138).

kaip būdingą V. Grybo lyrinio herojaus bruožą, itin jaučiamas jo požiūryje į poeto veiklą: eilėraščiuose, skirtuose kūrybos klausimams, dažnas vidinis lyrinio herojaus dialogas su širdimi ir sąžine, savikritiškas vertinimas („Ikvėpimas“, „Vieno eilėraščio gimimas“). Poetinio nerimo ir aistringo troškimo uždegti savo daina dirbančią liaudį motyvas išsiliejo kovingai agituojančiu pilietiniu kreipiniu į tuos, „kurie darbais į naują dieną remias“:

*Kaista
posmai
Lyg širdis krūtinėj,
Kai
pasveikint
žemę
pakylu.

Ir mintis
Aplanko pirmutinė:
Ar uždegti
Jus
daina
galiu?*

„Kaista posmai...“ (rink. „Taikos vardu“, p. 3)

Poetui, kurio protas ir jausmai tarnauja dainoms-ginklui, — tai ne retinis klausimas, o estetinių poezijos idealų ir savo vietos visuomenėje akcentavimas. Jis negali nedainuoti, jausdamas už savo pečių gimtąją Lietuvą ir visą Tarybinę Šalį. „Nuoširdžiausių jausmų sklidina“ jo daina aukština partiją ir tėvynę. Nemaža V. Grybo kūrinių dalis poetizuoja ir kelia J. Stalino asmenybę („Skamba Stalinui mūsų daina“, „Leninas ir Stalinas — tai atgimimas“, „Stalinas galvoja apie mus“, „Jaunyste, paradan kilki!“ „Mes Stalino įstatymu ginkluoti“, „Susitiko Volga—Donas!“ ir kt.). Tai visiškai suprantama: J. Stalinas V. Grybui, kaip ir visai liaudžiai, tuo metu pirmiausia buvo socializmo laimėjimų simbolis, o šlovindamas socializmą, jo lyrinis herojus šlovina visa, kuo gyvena, ką kuria ir dėl ko kovoja jo laikmečio žmonės. Žinoma, asmenybės kulto dvasia sukurti V. Grybo kūriniai šiuo metu nebeatitinka išaugusios visuomenės sąmonės sąlygojamų socialinių ir estetinių principų, tačiau poeto kūrybos kelyje jie tik patvirtina menininko pozicijų nuoseklumą, lyrinio herojaus idealų vientisumą.

Poetizuodamas gyvenimą, V. Grybo lyrinis herojus atskleidžia savąjį estetinį grožio idealo supratimą. Sis idealas poeto lyrikoje nėra tapęs tiesioginiu, išskirtiniu vaizdavimo objektu, kaip kovos, darbo, kūrybos idealai, kurių prielaidas sudaro tematinis-idėjinis eilėraščių kryptingumas ir kuriuos formuoja pati eilėraščio problematika. Grožio idealas V. Grybo lyriniam herojui dažniausiai esti pagrindinių jo socialinių-estetinių idealų sudėtinė

dalis, nuspalvinanti minėtus idealus žavesiu, romantiniu patrauklumu. Grožio esmė — tai kova, darbas, kūryba, sudarą gyvenimo turinį, puošią žemės vaizdą:

*Socializmo paveikslai ryškūs
Išdabino
kraštą gimtąjį.*

„Priesaika“, p. 54

Tokia pabrėžtinai idėjine prasme suprastas grožis įkvepia ir jaudina lyrinį herojų, kuris, retkarčiais akimirkai atitrūkdamas nuo pirmaeilių epochos uždavinių sprendimo, žvilgtelį į gamtą. Lyrinį herojų džiugiai nuteikia žmogaus valios ir triūso dėka atsiradę nauji Lietuvos gamtovaizdžių bruožai, suteikiant daugiau gyvybės ir dinamikos tradicinei peizažo ramybei. Siekdamas išryškinti praeities ir dabarties kontrastą, jis pateikia antiteze pagrįstą paralelizmą:

*Tempė važtą kuinas sulysęs —
Ne derlių —
vargelių vieną.
Šiandien —
saulėje burzgia ŽISas
Ir bėrių pilna dobiliena.*

„Priesaika“, p. 55

Gyvenimo dinamiką gamtoje V. Grybas vaizdžiai ryškina prozopopėjomis:

*Saulė vandenį upėj užkaičia,
Ir ant kranto krykščia vaikučiai.
Ir statybon atvyksta miškai čia —
Erduvėn*

*lentpiūvė
dumą pučia.
Ir gyvenvietė burias prie kelio,
Duonele,*

*sakais pakviopus.
Jaunos liepos prie kelio želia,
Gražiai susodintos abipus (pabraukta mano. — R.T.)*

„Priesaika“, p. 55—56

Glaustas, konkretus, dinamiškas peizažas, meniškai įtaigiai pabrėžiant gyvenimo kasdienybės grožį, savo ruožtu stimuliuoja lyrinio herojaus energiją, uždega jį galinga emocine banga išlieti savo mintis. Dėl to V. Grybo poezijoje peizažas niekada neužima kiek daugiau vietos, jis netampa sava-

rankiška eilėraščio tema, atskiru vaizdavimo objektu, o tėra tik pagalbinis elementas, pajungtas pagrindiniam lyrinio herojaus santykio su tikrove modusui reikšti. Tačiau ten, kur lyrinis herojus kiek ilgėliau ir atidžiau įsižiūri į konkretų peizažą, atsiskleidžia V. Grybo sugebėjimas sukurti labai savitą, naujovišką ir grynai lietuvišką peizažą („Priesaika“, „Į sėją“) ²⁹.

Ypač įdomus estetinio grožio idealo reiškimo požiūriu ir brandus kaip poetinis kūrinys — vienas paskutiniųjų V. Grybo eilėraščių „Žaliuoki, auki!“. Jis charakterizuoja jau tą V. Grybo kūrybos periodą, kai „poetas žymia dalimi atsikratė tarškos retorikos, kuri kartais apgaudinavo kai kuriuos jo eilėraščius ankstyvesniuose rinkiniuose, išvengė bendrų, abstrakčių temų, pasiekė vaizdo konkretumo bei reljefingumo, poetinės frazės sklandumo ir skambumo“ ³⁰. Lyrinis herojus šiame eilėraštyje subtiliai išsako savo meilę grožiui:

*Aš
nelinkęs
su beržais kalbėtis —
Nesuprantami jiems
įkvėpimo potvyniai, —
„Žaliuoki, auki!“, p. 155*

pradedą eilėraštį poetas kategorišku lyrinio herojaus nusistatymu jo charakteriui nepriimtino jausmingumo ir sentimentų atžvilgiu. Tačiau vis dėlto jis negali likti abejingas „girių ir laukų piliečiui“, kuris „taip jau draugiškai prisiglaudė šakom prie lango“. Lyrinis herojus kreipiasi į beržą iš pradžių kiek oficialoku tonu, bet juo toliau, juo nuoširdžiau atverdamas savo sielą. Gėrėdamasis veržlių statybų tempais, lyrinis herojus kartu ilgisi nustelbiamo grožio — „mielo akiai“ Neries reginio („gaila, baigia rūmais užstatyti...“), supranta nerimastingą beržo šnaresį („Jam — vien ilgesys gal... Nepavydžiu šitokios gyvenimo kelionės...“). Jautrumas dėl beržo li-

²⁹ Savo metu, pažymint V. Grybo mokėjimą taupiai panaudoti peizažą ir pažymint jo peizažui būdingus bruožus, buvo reiškiami mintis, kad „gausesnis peizažo panaudojimas leistų poetui sukurti dar šiltesnį, gyvesnį vaizdą, suteiktų eilėraščiams būdingesnį, savitą lietuvišką koloritą“ (žr. A. Jonynas, J. Macevičius, Iš širdies, „Literatūra ir menas“, 1951.I.28).

Nacionalinio kolorito pasireiškimą V. Grybo kūryboje lietuviškų pavardžių ir vietovardžių paminėjimu yra pažymėjęs T. Tilvytis (žr. T. Tilvytis, Sviesi jaunatvė, „Tiesa“, 1949.VIII.13), tačiau vien pavardės ir vietovardžiai, mūsų manymu, nėra pakankamas argumentas teigti, kad tai esąs lietuviško kolorito pasireiškimas V. Grybo kūryboje, tuo labiau, kad minimuose kūriniuose V. Grybui nėra labiau pavykę meniškai išreikšti ryškius nacionalinio peizažo ir charakterio bruožus.

³⁰ A. Jonynas, Vladas Grybas, kn.: V. Grybas, Pirmyn draugą Gyvenimą!, Vilnius, 1958, p. 9.

kimo suskamba atsargiu klausimu („Argi būčiau bloga ką pasakęs?“) ir padrąsinančiu skatinimu („Na, žaliuoki, auki!“). Poetiniu grožio reikšmės gyvenime akcentu tampa lyrinio herojaus kreipinys į beržą, labai konkretus ir tuo pačiu apibendrintai prasmingas:

*Berže,
tu
mieste
reikalingesnis, —
Vilniui
kad ir tūkstančius
tokių gyventojų.
Puoškėtės
anksčiausiai,
šakos-sesės,
Žemės
atgimimo
šventėje.*

„Žaliuoki, auki!“, p. 157

Subtiliame grožio pajautime bene ryškiausiai atsiskleidžia V. Grybo asmenybei būdingo nuoširdumo, „įtempto kaip styga“³¹ jautrumo ir kuklaus drovumo derinys, esminiu būdu papildęs jo lyrinio herojaus charakterį ir tuo dar daugiau susiejęs lyrinį herojų su žmogiškuoju V. Grybo portretu. „Gyvenime ir poezijoje, — B. Raguotio teigimu, — Vladas Grybas retai kada atskleisdavo kitiems kokį sunkesnį, sudėtingesnį ar dramatiškesnį savo pergyvenimą, kankinusią mintį, brendusį jausmą. Jis tiesiog drovėjosi parodyti tą sunkią ir be galo jautrią, lengvai pažeidžiamą savo natūrą ir charakterį. Jis tat dažniau bevėlydavo būti kiek uždaras ar slėpėti po objektyvizuotu vaizdu“³². Šios ypatybės pasireiškė V. Grybo lyrinio herojaus charakteryje ir kalbant apie intymiausią žmogaus jausmą — meilę.

Vienu geriausių V. Grybo lyrikos apie meilę pavyzdžių laikytinas eilėraštis „Pažvelgė pavasaris į obelį“, meniniu problemos traktavimu, kompozicija ir menine kalba itin artimas aukščiau minėto eilėraščio „Žaliuoki, auki!“ poetiniam braižui. Lyrinis herojus čia vėl panaudoja intymaus nuoširdumo kupiną pašnekesio su obelimi formą, stengdamasis rasti naujų

³¹ A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 143.

³² B. Raguotis, Atakuojanti poezija, „Tiesa“, 1967.I.5. Apie V. Grybo vengimą pasirodyti jausmingu ir jautrumo pridengimą šiurkštoku žodžiu ar juokaujama intonacija mini ir D. Judelevičius (žr. D. Judelevičius, Vaikinas iš priešakinės linijos, „Literatūra ir menas“, 1967.I.7).

spalvų meilės jausmo poetizacijai. Jis su geraširdiška šypsena piešia su-
trikusios, netikėtai šio pavasariškai tyro jausmo užkluptos obels vaizdą:

Galima

su šaltiniu palygint

jausmą tobulą.

O pavasarinei meilei

kas prilys? —

Pažvelgė

pavasaris

į obelį, —

Iš galvos tuoj kraustos obelis.

„Pažvelgė pavasaris į obelį“, p. p. 184—185

Tačiau kiek ironiška šypsena anaip tol neišreiškia lyrinio herojaus požiūrio į meilę esmės. Ji tik maskuoja labai rimtą kilnaus meilės jausmo supratimą: tyriausių žmogaus emocijų lyginimas su šaltiniu, lyrinio herojaus požiūriu, vargu ar taikytinas meilės jausmui, kuris esąs neprilygstamas. Meilės jausmą lyrinis herojus išreiškia ne tiesioginiu apibrėžimu, o meninio vaizdo logika, teigiančia ir pabrėžiančia gyvybingąją meilės galią:

Pumpurai

šypsosis

ir

šypsosis,

Karštligiškai

žiedus

kaldami.

„Pažvelgė pavasaris į obelį“, p. 185

Meilėje lyrinis herojus mato ir pasiaukojimą („Tu šalai ant pražūties gal kranto, kad žaliuotum vainiku žaliu“), ir laimę („Nieko, be Gegužio, jai, matau, nereikia, ar iš laimės ji per daug kukli“), ir egzistencijos prasmę („O vaikai... Vaikai lyg tavo vaisiai, kur veidais prieš saulę raudonuos“). Todėl jis stengiasi apsaugoti meilę nuo neatsargaus nejautrumo, nuo tų, kurie nesupranta „obeliskos sielos reikalų“, ir prabyla subtiliai rūpestingu švelnumu:

Obelie,

Nuo tako gal paeisim?

Dar užgaus —

palikim vienus juos.

„Pažvelgė pavasaris į obelį“, p. 186

Sis eilėraštis, kurį mes palietėme kiek plačiau, svarbus ne tik lyrinio herojaus požiūriui į meilę suprasti — jis charakterizuoja lyrinio herojaus

„tarsi liepą, kreivai išaugintą“ senos pasaulėžiūros ir krikščioniškos moralės atmosferoje. Tačiau, pamatęs, kad atotrūkis tarp jų idealų neįveikiamas, lyrinis herojus verčiau atsisako nepilnavertės laimės, bet neina į kompromisą savo visuomeniškai įprasmtų moralinių principų sąskaita³³.

Šie principai nauja jėga atsiskleidžia paskutiniaisiais poeto kūrybos metais. Eilėraštyje „Užaštrintas meilės klausimas“ V. Grybo lyrinis herojus, iškėlęs „meilę dienotvarkėn“, karštai deklaruoja jos didingumą, smerkia baimę, abejojamą ir neryžtingą svarstymą kaip apgailėtiną žmogaus silpnybę prieš visaapimančio jausmo jėgą:

Galas

meilei,

albuman įrištai!

Meilė —

mūšio už laimę

laukas.

„Užaštrintas meilės klausimas“, p. 194

Lyrinis herojus dabar perkelia savo kovos aistrą į žmogaus jausmų pasaulį, siekdamas ir čia, kaip visuomenės gyvenime, nubrėžti fronto liniją tarp priimtinių ir atmestinių moralės principų. Norėdamas matyti komunistinių idėjų įsikūnijimą gyvenime, lyrinis herojus siekia harmoningos toms idėjoms žmogaus asmenybės didybės visų pirma tokioje sudėtingoje jausmų pasaulio srityje, kaip meilė. Jis akcentuoja esminius, vienijančius žmonės interesus, jausmų gilumą, o ne išviršinį blizgesį:

Braidyti sekluma

Neturim laiko mes. —

O jei bendri troškimai, bendros mintys rūpi,

Gyvenime

Ieškos ji tavo pėdų

nesulaikomai.

„Draugauti norite?“, p. 191—192

Šitaip suprstas ir reiškiamas „meilės klausimas“ apsprendžia lyrinio herojaus jautrumą ir pagarbą meilės emocijoms, išsilieja romantizuota jausmo poetizacija. Su tuo pačiu natūraliu nuoširdumu ir švelnumu, kaip eilėraštyje „Pažvelgė pavasaris į obelį“, lyrinis herojus poetizuoja meilę ir kituose kūriniuose („Pirmoji meilė“, „Negi dūmot užginta“, „Aš mačiau gražuolę Margaritą“). Skiriasi čia tik lyrinio herojaus minčių reiškinio būdas: jei pokalbis su obelimi — skaidriai nuotaikingas žvilgsnis į aplinką,

³³ Savo metu spauda pernelyg aštriai užsipuolė V. Grybą, teigdama, kad „Keturiuose eilėraščiuose“ jam „nepavyko teisingai pavaizduoti meilės ir draugystės“, kad šie eilėraščiai „lieka ne visai aiškūs, neišryškinti iki galo“ (žr. Tiesiu taikymu, „Komjaunimo tiesa“, 1949.VIII.3).

tai pastaruosiuose eilėraščiuose vyrauja lyrinio herojaus vidinis susikaupimas, dažnai nuspalvintas dramatiškais išgyvenimų niuansais.

Tausojęs „metų metais ištisais“ pirmosios meilės ugnį, lyrinis herojus su liūdnu gailesčiu jaučia, kad tyri, be melo ir apgaulės, jausmai teliksią nepakartojama daina („Pirmoji meilė“), kad žmogui nelemta žinoti, ar ne-numirsiąs pavasariu tvinstas jausmas, kuris „nepalaužia plakti, virpa širdies kertelėse“ („Negi dūmot užginta“). Šių nuotaikų veikiamas lyrinis herojus skaudžiai pergyvena, liedamas „lyg ašarą tyrą žodį su meile brandintą“. Jo skausmas vyriškai santūrus, jis stengiasi slėpti meilę už „dainos, kaip uždangos dūminės...“ („Aš mačiau gražuolę Margaritą“).

Skausmingi niuansai, nuskambą meilę poetizuojančiuose eilėraščiuose, yra lyrinio herojaus idealų ir realybės dialektinių prieštaraščių išdava. Įkvėptai aukštindamas meilę, V. Grybo lyrinis herojus mato, kad tikrovėje yra kitokių, „materialesnių“ požiūrio į meilę reminiscencijų, neatitinkančių jo idealo. Su ironija jis kalba apie šį požiūrį, parodydamas, kaip tai dvasiniu atžvilgiu nuskurdina žmogų („Ištekėjai tu, ištekėjai...“, „Nepažįstamajai“):

*Tau gerai,
Tik lapės snukutis
Kazko šaipos į veidą gaižiai.
Intrigėlės...
Knygos menkutės...
Ir tavy —
Tavęs taip mažai.*

„Ištekėjai, tu ištekėjai...“, p. 180

Panaši į popierinę gėlę nepažįstamoji („Nepažįstamajai“) lyriniam herojui kelia tik apgailėtiną, pašaipią ironiją:

*Tuščiomis
Svajonėm pasikėlus,
Trenksi
Lig širdies gelmių, sakai?*

„Nepažįstamajai“, p. 183

Pabrėždamas materialinių išskaičiavimų žalą, smerkdamas dvasinį tuštumą, lyrinis herojus savo išvadomis dar kartą akcentuoja, kad meilė „apgaulingai gimti nesileis“, tuo patvirtindamas lyrinio herojaus požiūrio į meilę nuoseklumą, taurumą ir grožį. Toks komunistinės moralės principų sąlygojamas reiklumas žmogaus asmenybei, jų poetizavimas ir teigimas rodo V. Grybo humanistinių pozicijų stiprumą³⁴.

³⁴ Zr. V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 171.

1952—1954 m. V. Grybo lyrinis herojus prabyla aštriu, satyrišku tonu. Šią savo charakterio ypatybę jis aiškina, kaip kovingo principingumo pasireiškimą:

Tarybinis aš —

nepratęs

gerintis!

„Išraukim, draugai, biurokratą“, p. 118

Jo — satyriko — poziciją grindžia tie patys tikslai, kurie diktavo įkvėptas, pilietinės aistros kupinas lyriko eilutes — noras matyti gyvenimą, apvalytą nuo „praeities tvaiko“, siekimas įtvirtinti pažangius idealus tikrovėje ir kilnius žmonių bendravimo principus socialistinėje visuomenėje. V. Grybo satyra, triuškinanti negatyviasias puses, savo esme teigia pozityvų pradžią, yra kovingai partinė, humanistinė. Meninės išraiškos požiūriu, ji pratęsia lyrikoje dominavusią publicistinę deklaraciją su gausiais šūkiais, lozungais, retoriniais klausimais ir šūkiais. Todėl satyrinė plotmė, į kurią įžengia lyrinis V. Grybo kūrybos herojus, — visiškai nuoseklus ir logiškas jo ankstesniųjų pozicijų tęsinys. Tačiau, antra vertus, satyros specifika pasireiškia labiau išreikštais kompoziciniais ir stilistiniais savitumais. Joje sustiprėja epiniai vaizdavimo principai — įvedami ryškiau tipizuoti veikėjai, kurių paveikslus reljefiškai pabrėžia autorinės charakteristikos ir komiškos situacijos, siužetinis pagrindas sąlygoja ryškius užuomazgos, aštriu konfliktu pagrįstos kulminacijos ir atomazgos komponentus. Satyros spektras įvairus — nuo ironijos iki grotesko. Lyrinis herojus V. Grybo satyroje daugiausia pasireiškia įvykių ir veikėjų vertintojo vaidmenyje.

Satyros smaigalys nukreiptas prieš tris ryškiausiai pasireiškiančias ydas — biurokratizmą, miesčioniškumą ir kūrybinį neveiklumą, spekuliuojant garbingu rašytojo vardu. Su šiomis ydomis V. Grybas daugiausia susidūrė betarpiškai, todėl jo satyros aktualų skambesį ir meninį stiprumą papildė temos pagrindimas tikrais faktais, tapusiais gyvenimiškuoju kūrybos impulsu³⁵. Poetas dažnai ir vysto pasakojimą nuo tokio pradinio išeities taško:

Reikalai —

reikalais.

Atsikėliau anksčiau

, Kaip ir vakar —

lankyt

žinybas.

³⁵ Žr. V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 172; J. Kirkila, Ar uždegti jus daina galiu, „Jaunieji“, kn. IX, Vilnius, 1957, p. 121.

Penkis

kvartalus

bėgiku aplaksčiau

Ir vėl

netekau

kantrybės.

„Išraukim, draugai, biurokratą“, p. 116

Žmogaus kantrybę — „nervų spyną“ — sudaužo beširdiškai šaltas biurokratinis abejingumas, pridengtas lipšniu mandagumu ar spiegiančiu grubumu („Išraukim, draugai, biurokratą“), kanceliarizmu („Popierinė liga“) ar apsidraudėlišku prisitaikymu („Daiktas — ar žmogus tai gyvas?“). Taikliomis, lakoniškomis biurokratų charakteristikomis, parinkdamas jiems atitinkamus vardus, palyginimus, šmaikščias metaforas ir hiperboles („ne žmogus — patsai Popierėnas“, nuo „atsakingo sėdėjimo vietoj“, gavęs „kanceliarizmo gangreną“; apsidraudėlis vadovas, nesigėrįs net pavasariu, kadangi „laukia džiaugsmui direktyvos“; biurokratas, panašus į driežą, „lipnus, nors ant piršto vynioki“; avinas, kuris „įsakytas“ dega darbo meile, — tai toli gražu nepilna satyrinių personažų galerija). V. Grybas parodo jų menkumą gyvenimo fone, tačiau jis anaipatol nesumenkina kovos su reiškiniais, pagimdžiusiais tokius „šliužus“, svarbos. Aplinka, kurioje tarpsta abejingumas, leidžia klestėti ir kitiems neigiamiems recidyvams — anonimiškam šmeižtui („Apsigimęs anonimas“, „Anonimas šmeižikas“), karjerizmui ir pataikavimui („Minkštaširdis ir Slaugėnas“, „Agronomas ar agro-priešas“), išpuikimui („Nusiparadavusiems“, „Eilėrašties apie Puikį ir jo draugą — praeities rauką“), bukaprotiškumui („Tarptautinių žodžių mėgėjas“, „Aviniška tvarka“). Visa veiksmo logika demaskuodamas praeities liekanas ir jų atmainas, įvilktas į naują „idėjinį“ rūbą, V. Grybas nevengia tiesioginio smogiančio kirčio į šį biurokratizmo, veidmainystės ir bukaprotiškumo persunktą jo „herojų“ pasaulį.

Kas gi

glostė

gyvatės

geluonį?! —

Manau,

neglostė

niekas jo, —

„Apsigimęs anonimas“, p. 207.

sako lyrinis herojus, įgalindamas „neapykanta degint“ drumsčiančius gyvenimo eigą parazitus. Jis trokšta išvirinti „kritikos ugnį“ praradusius savo žmogišką vertę ir atsakingumą visuomenės atžvilgiu plepius, pagyrūnus, garbėtroškas, tuo pačiu metu reikšdamas „pagarbą žmonėms sąžiningiems“.

Aštri, demaskuojanti ir kovinga V. Grybo publicistinė frazė, prilygstanti „eilėraščio šūviui“ („Apsigimęs anonimas“, „Daiktas — ar žmogus tai gyvas“, „Popierinė liga“, „Nusiparadavusiems“), satyrose kaitaliojasi su glaustu moralu, formuluojančiu griežtai apibrėžtą, nedviprasmišką lyrinio herojaus poziciją, vertinimą („Minkštaširdis ir Slaugėnas“, „Tarptautinių žodžių mėgėjas“).

Būdamas ypač nesutaikomas miesčioniškumo priešas gyvenime, V. Grybas savo satyrose su piktų džiūgavimu pliekia šią ydą („Pelėgrauža“, „Miesčionžmogis“):

*Susatyrėkit,
lyriniai tonai, —
Darbo
gavau,
kaip reta.
Vaizduotė
gyvą
poną miesčionį
Tapyt
energingai
suskato, —*

„Miesčionžmogis“, p. 247

pareiškia poetas, imdamasis šios temos. „Tamsus lyg naktis“ miesčionis slepiasi iš baimės, tačiau V. Grybas jį negailestingai išvelka į viešumą net „septyniuose variantuose“. Jis atskleidžia ištisą miesčionio „darbo“ dienos vaizdą. Despotiškas šeimoje miesčionis visai pasikeičia tarnyboje — jis palaižūnas ir prisitaikėlis, tingis dirbti ir mėgstąs aktyviai „kritikuoti“ susirinkime, aišku, tik tuos, kurie užima „žemesnį rangą“, nesidrovėdamas visur siekti išskaičiuotos asmeninės naudos. Jis neturi jokių įsitikinimų. Miesčionio „ideologiją“ atspindi jo principas — „kad be turinio, be politikos“. Visapusiškai charakterizuotą, meniškai pilnakraujį miesčionio tipą, pravalęs „iš viršaus“ ir pakratęs „iš vidaus“, poetas lyrinio herojaus lūpomis suniekina kaip pašaipos vertą objektą, vytiną iš tarybinio gyvenimo:

*Beždžionžmogis jis,
iš esmės paėmus.
(Raukos miesčionis,
supranta...)
Juokink
pasaulį
posmuos poemos,*

„Pastabos prie muzos kadry lapo“, kandžiu satyros žodžiu nukreiptos prieš „drama turgaujantį“ rašytoją, laurų siekiantį „jauną tylenį“, nevykusį kritiką-kritiką ir pasinėrusį administravime kūrybinį darbuotoją, savo esme skirtos kūrybinio baro negerovėms išnaikinti. Poetas ir čia siekia apvalyti aplinką nuo neigiamų reiškinių, stabdančių literatūros raidą, silpninančių jos aktyvų vaidmenį gyvenime.

Keldamas jaudinančias gyvenimo problemas, susatyrindamas lyrinius tonus, V. Grybo lyrinis herojus satyrose pakeičia tik savo santykio su tikrove atspalvius, tačiau šio santykio kertiniai principai išlieka nekintami visoje poeto kūryboje. Organišku įvairių aspektų deriniu ir lydiniu pasižymi V. Grybo kūryba³⁶ sąlygoja ir lyrinio herojaus charakterio vientisumą, ryškų jo savitumą.

Akcentuodami V. Grybo lyrinio herojaus savitumą, mes anaip tol neketiname neigti akivaizdaus poeto ryšio su literatūrinėmis tradicijomis, tuo suartinantį ir jo lyrinį herojų su kovingos revoliucinės krypties tarybinių poetų, visų pirma V. Majakovskio ir V. Montvilos, lyriniais herojais. V. Grybo muzos giminystę su minėtais poetais akivaizdžiai pastebi visi poeto draugai ir kritikai, siauresniu ar platesniu mastu nagrinėję jo kūrybinį palikimą³⁷. Tačiau ši giminystė su V. Majakovskio ir V. Montvilos tradicijomis įžvelgiama ir apibūdinama nevienodai. Vieni, kaip J. Simkus ir J. Kirkila, akcentuoja V. Grybo ryšį su minėta tradicija pernelyg bendru pasaulėžiūros, idėjinių-estetinių principų (partiškumas) aspektu, kiti, kaip V. Kubilius ir D. Judelevičius, pažymi šį ryšį poetinio santykio su tikrove plotmėje (bandymas parodyti žmogų darbe ir kovoje, siekimas įsikišti į vykstančius konfliktus, gyvenimo keitimo romantika, pilietinis patosas, revoliucinis temperamentas ir pan.), tretį, kaip J. Macevičius, kalba apie meninės formos panašumą (eilėraščių forma, įvaizdžiai, poetinės frazės). A. Jonynas, iš esmės pritardamas pirmajai pažiūrai, kartu pažymi ir tai, jog V. Grybas vystęs

³⁶ Zr. B. Ragutis, Atakuojanti poezija, „Tiesa“, 1967.I.5; J. Macevičius, Jo posmai liks gyvi, „Pergalė“, 1958, Nr. 8, p. 149.

³⁷ Zr. J. Simkus, Tvirtas, partinis žodis, „Literatūra ir menas“, 1949.VII.27; V. Kubilius, Kovingos poezijos keliu, „Pergalė“, 1950, Nr. 11, p. 115; taip pat: V. Kubilius, V. Grybas — kovos poetas, kn.: V. Kubilius, Mūsų rašytojai, Vilnius, 1958, p. 166; A. Jonynas, Vladas Grybas, „Literatūra ir menas“, 1956.VI.23; J. Macevičius, Jo posmai liks gyvi, „Pergalė“, 1958, Nr. 8, p. 145; J. Kirkila, Ar uždegti jus daina galiu? kn.: J. Kirkila, Amžininkų balsai, Vilnius, 1961, p. 50; Ю. Киркила, Его поэзия — в боевом строю, «Советская Литва», 23.VI.1964; D. Judelevičius, Vaikinas iš priešakinės linijos, „Literatūra ir menas“, 1967.I.7.

V. Majakovskio tradicijas ir poetinės formos srityje³⁸. Tačiau jis neigia nekūrybingą V. Grybo sekimą V. Majakovskiu ir V. Montvila formos srityje³⁹, tuo prieštaraudamas J. Macevičiaus teigimui. Mūsų nuomone, specifinio V. Grybo ryšio su V. Majakovskio ir V. Montvilos tradicijomis pobūdžio neatskleidžia pernelyg abstraktus šių poetų pasaulėžiūros ir idėjinų-estetinių principų kriterijus, iš esmės tinkamas sieti ir visiškai skirtingoms socialistinio realizmo kūrėjų meninėms individualybėms. Antra vertus, pabrėžti V. Grybo kūrybinę giminystę su minėtais poetais tik formos srityje — reiškia akcentuoti kitą kraštutinumą, tuo pačiu susiaurinti patį literatūrinių tradicijų supratimą. Tiesa, kūrybinio kelio pradžioje, kol jo poetinė individualybė dar tebesiformavo, „Vl. Majakovskio ir Vyt. Montvilos kūrinių studijavime poetas rado atsakymą į daugelį jį kankinusių klausimų“⁴⁰, ir, be abejo, V. Grybo lyrinis herojus kartais prabildavo V. Majakovskio ar V. Montvilos frazėmis, poetas naudojo savo pirmtakų surastus įvaizdžius (palyginimus, metaforas, hiperboles ar pan.), taikė jų patyrimą eilėdaros srityje. Tačiau vis dėlto V. Grybas perėmė kovingai revoliucinės lyrikos tradicijų vėliavą iš talentingųjų savo mokytojų tada, kai jo lyrinis herojus atsistojo į tvirtas pozicijas, reiškdamas savo santykį su tarybinio gyvenimo tikrove. Komunistinis principingumas, kategoriškas lyrinio herojaus idealų apibrėžtumas ir kovingas jų įtvirtinimas, bekompromisinis kovotojo nuoseklumas, neven-giant veržtis į aštriausių konfliktų sūkurį, lėmę pilietine aistra persunktą publicistinę deklaraciją, pakilų patosą ir atitinkamos meninės išraiškos priemonės (įskaitant ir eilėdarą) — štai V. Grybo poetinio talento ypatybės, siejančios jį su V. Majakovskiu ir V. Montvila.

V. Grybo lyrinis herojus savitas, kaip ir paties poeto asmenybė, jau vien todėl, kad (kaip esame pastebėję) savo pasaulėžiūra, psichologija, charakteriu ir temperamentu atitinka šią asmenybę. V. Grybo lyrinis herojus, susiformavęs kitokiomis istorinėmis-socialinėmis aplinkybėmis, negu V. Majakovskio lyrinis herojus. V. Grybo lyrinis herojus mąsto ir veikia socializmo statybos sąlygomis Lietuvoje, dalyvauja tuose visuomenės gyvenimo procesuose, kurie pasižymi nacionaliniais ypatumais (klasių kova Lietuvoje, socializmo kūrimas su brolišųjų tarybinių respublikų parama ir kt.). Dėl to V. Grybo lyrinis herojus turi ryškius nacionalinio charakterio bruožus, jo, kaip komunisto, tarybinio patrioto, santykį su gyvenimu apsprendžia meilė Lietuvai, jos žmonėms ir gamtai, perauganti į meilę visai tarybinei tėvynei ir liaudžiai, siekiant komunistinių idėjų pergalės. V. Grybo lyrinis herojus tarsi pratęsia V. Montvilos lyrinio herojaus kelią, — tie idealai, kurių siekė V. Montvilos lyrinis herojus, V. Grybo lyriniam herojui žymia dalimi yra jau išieties pozicija; jis siekia naujų socializmo horizontų, kovoja nebe su pačia Lietuvos buržuazija ir jos ideologija, bet su išaugusiu

³⁸ Minėtos pažiūros išreikštos 37-je išnašoje pažymėtuose straipsniuose.

³⁹ Zr. A. Jonynas, Gimę kovos ugnį, „Pergalė“, 1967, Nr. 2, p. 143.

⁴⁰ J. Macevičius, Jo posmai liks gyvi, „Pergalė“, 1958, Nr. 8, p. 145.

nacionalizmo dirvoje klasiniu priešu, su buržuazinės ideologijos liekanomis gyvenime ir žmonių sąmonėje. Visa tai apsprendžia V. Grybo lyrinio herojaus mąstysenos ir veiklos specifiką, jo kovingumo pasireiškimo laipsnį ir charakterį⁴¹.

V. Grybo lyrinis herojus skiriasi ir nuo savo amžininkų. Kovingumu ir aktyviu veržlumu, kaip ryškiausiais asmenybės pasireiškimo bruožais, jis artimiausias A. Jonyno lyriniam herojui. Tačiau karštas V. Grybo lyrinio herojaus temperamentas, charakterio staigumas skiria jį nuo santūresnio A. Jonyno lyrinio herojaus, o tai atitinkamai atsispindi ir savitoje šių poetų kūrybinėje manieroje.

V. Grybo lyrinis herojus iš esmės augo ir formavosi poeto kūrybos raidoje. Jo charakteris pastebimai ryškėjo, plėtojant poeto kūrybos tematiką, gilinantis į tikrovės reiškinius. Jei pirmajame eilėraščių rinkinyje „Tiesiu taikymu“ V. Grybo lyrinis herojus daugiausia kategoriškas, jaunatviškai impulsyvus, tai paskutiniajame rinkinyje, kurio poetas pats nespėjo išleisti, šis herojus jau daugiau turi gyvenimiškos patirties, giliau mąsto, subtiliau jaučia vidinių išgyvenimų niuansus. Eilėraščiai meilės temomis ir poeto satyriniai kūriniai, papildantys jo politinę lyriką, rodo, koks įvairiapusiškas, turiningas lyrinio herojaus charakteris, spėjęs pereiti sparčią savo augimo evoliuciją vos kelerių metų laikotarpiu.

Tragiška V. Grybo mirtis, kuria poetas nutraukė savo gyvenimą ir kūrybą, nulsėpė daug dar neišreikštų jo talento ypatybių, tačiau „tai buvo nugalinčiojo pasitraukimas“⁴². V. Grybo — kovojančio ir nugalinčiojo — dvasią tarybinėje lietuvių poezijoje išlaikė jo lyrinis herojus.

ЛИРИЧЕСКИЙ ГЕРОЙ ВЛАДАСА ГРИБАСА

РИТИС ТРИМОНИС

Резюме

Статья посвящена раскрытию лирического героя одного из наиболее характерных представителей послевоенного поколения литовских советских поэтов — Владаса Грибаса (1927—1954).

Личность В. Грибаса формировалась в условиях жестокой классовой борьбы, когда сама жизнь требовала прямого, бескомпромиссного определения позиции поэта в этой борьбе. Поэтому его мировоззрение и характер, естественно, нашли яркое воплощение в лирическом герое.

⁴¹ Be abejo, čia neįmanoma plačiau paliesti V. Grybo ryšio su V. Majakovskio ir V. Montvilos tradicijomis, kadangi tai yra specialaus tyrinėjimo verta tema; mes apsiri-bojame tik pačiu bendriausiu konstatavimu.

⁴² B. Raguotis, Atakuojanti poezija, „Tiesa“, 1967.I.5.

Будучи принципиально требовательным к себе, всецело преданным делу социализма, лирический герой В. Грибаса обращается к согражданам со страстным призывом, эмоционально зажигающей декларацией строительства новой жизни. Он почти непрерывно живет настроением атакующего бойца, разя идейного врага отточенным словом-выстрелом. «Лирика подвигов», воспевающая победу колхозного строя в Литве, в основном определяет своеобразное сочетание мысли и страсти лирического героя, тесное переплетение личных и общественных интересов, проявившихся уже в первом сборнике поэта «Прямой наводкой» (1949). Образцы строителей новой жизни нарисованы поэтом в общих контурах и служат лишь для проявления в ином аспекте взгляда лирического героя на жизненные события.

Наряду с идеалами борьбы и созидательного труда у лирического героя В. Грибаса имеется и идеал творчества. Он оценивает искусство и, в частности, поэзию, как средство участия в утверждении победы социализма, идей партии. Воспевание красоты природы, наиболее ярко проявившееся в последних стихотворениях поэта, является выражением его эстетических идеалов. Лучшие пейзажные стихи вместе с гуманистическими, искренними стихотворениями о любви раскрывают богатство, красоту внутреннего мира, глубоких переживаний лирического героя.

Непримиримый к мещанству, бюрократизму, бездеятельности, лирический герой выступает с острой обличительной, сатирической интонацией, что является новой формой проявления его боевого, принципиального характера.

Лирический герой В. Грибаса близок своим предшественникам в творчестве В. Маяковского и В. Монтвилы. Он олицетворяет дух борющегося и побеждающего человека, каким был в литовской послевоенной поэзии сам В. Грибас.

THE LYRICAL HERO OF VLADAS GRYPBAS

Rytis TRIMONIS

Summary

This article is an attempt to reveal the characteristic features of the lyrical hero in the poetry of Vladas Grybas (1927—1954), one of the most typical representatives of the post-war generation of Soviet Lithuanian poets.

The personality of the poet developed under the conditions of sharp class struggle when life itself made the poet take a straightforward and uncompromised position in the struggle. It is natural, therefore, that the

outlook and the character of the poet found a most vivid reflection in his lyrical hero.

Self-exacting and wholly devoted to Socialism, the lyrical hero of V. Grybas calls upon his countrymen with ardent words and emotionally inspired declaration to construct a new life. He lives the life of a fighter, inflicting constant defeats to his ideological enemies with the sharp weapon of letters „Heroic Lyrics“, glorifying the victory of collectivization in Lithuania, determines the harmony of thought and passion in the lyrical hero, the interlacing of his personal and public interests which found expression in the first book of verses by V. Grybas „By Direct Laying“ as early as 1949. The portraits of builders of the new life are depicted only in general outline serving the aim of showing the lyrical hero's attitude towards life in another aspect

Besides the ideals of fight and work, the ideal of creation is peculiar to the lyrical hero of V. Grybas as well. He sees the role of art, and of poetry in particular, in consolidating the victory of Socialism and ideas of the Communist Party.

Revealing the beauty of nature the poet displays the aesthetical ideal of his hero, particularly in his last verses. His best landscape and love verses show the inner beauty of the lyrical hero, the profoundness of his feelings.

In the satirical rhymes the lyrical hero speaks as a prosecutor, a bitter enemy of narrow-mindedness and inactivity. It is a new kind of expression of the hero's character.

The lyrical hero of V. Grybas is a direct successor to the heroes of Mayakovsky and Montvila, an incarnation of a fighter, of the poet himself as he was known in the post-war Lithuanian poetry.